

Nr 320.

Av fröken **Hesselgren**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa i samband med gymnastiska centralinstitutets omorganisation stående frågor.

I det förslag till omorganisation av gymnastiska centralinstitutet, som Kungl. Maj:t i proposition nr 152 den 26 februari 1932 framlagt för riksdagen, placeras institutets manliga och kvinnliga lärare, med undantag för de medicinskt utbildade, i olika lönegrader, de manliga i lönegraden B 24 och de kvinnliga i lönegraden B 21. Enligt förslaget skulle alltså den skillnad i lönegradsplacering, som vid 1926 års lönereglering gjordes emellan manliga och kvinnliga lärare vid institutet, allt fortfarande upprätthållas.

Den 1926 tillkomna placeringen, vilken bygger på tidigare beräkningsgrunder och jämförelsepunkter, är emellertid närmast att betrakta såsom ett provisorium i avvaktan på 1924 års gymnastiksakkunnigas då väntade, i augusti 1926 avgivna organisationsförslag.

I 1924 års sakkunnigas betänkande göres i förevarande fråga följande uttalande:

»Enligt de principer i fråga om manliga och kvinnliga befattningshavares avlönande, som numera godtagits av statsmakterna, skulle det onekligen ligga närmast till hands att insätta de kvinnliga lärarna i samma lönegrad som de manliga på grund av tjänsternas i stort sett likartade karaktär. En sådan löneförhöjning torde dock icke vara genomförbar, så länge olikhet i lönehänseende upprätthålles mellan manliga och kvinnliga lärare vid, praktiskt taget, alla andra undervisningsanstalter.»

De sakkunniga ansågo alltså likalönsprincipen berättigad i här ifrågasvarande fall men funno sig av sist anförda skäl icke kunna tillämpa densamma utan föreslogo för centralinstitutets ordinarie manliga lärare lönegraden B 26 och för dess ordinarie kvinnliga lärare lönegraden B 22.

I juni 1926 utfärdade Kungl. Maj:t nytt avlöningsreglemente för vissa fackhögskolor (tandläkarinstitutet, tekniska högskolan m. fl.) där den av statsmakterna godkända principen angående lika lön i lika befattning för man och kvinna helt tillämpas och alltså skillnad i löneplacering för manlig och kvinnlig lärare icke ifrågakommer.

Detta faktum samt de starka protester, som från kvinnohåll — Fredrika-Bremerförbundet, De kvinnliga kårsammanslutningarnas centralråd m. fl. — framförts mot 1924 års sakkunnigas förslag (bil. 1—3), hade till följd, att 1927 års gymnastiksakkunniga föreslogo samma lönegrad, B 26, för manliga och kvinnliga ordinarie lärare. Med hänsyn till det förhållandet, att frågan om lika lön för manliga och kvinnliga lärare icke blivit slutgiltigt löst av statsmakterna, ansågo sig dock sistnämnda sakkunniga böra framlägga kostnadsberäkningar jämväl för den eventualiteten, att lönerna för de kvinnliga lärarna vid gymnastiska centralinstitutet upptoges i en lägre lönegrad än vad som beslötes för de manliga lärarna.

Statskontoret har i sitt över 1927 års förslag avgivna utlåtande, under hänvisning till bestämmelserna i behörighetslagen, förordat de kvinnliga lärarnas placering i samma lönegrad som de manliga och för samtliga ordinarie lärare föreslagit lönegraden B 24 (bil. 4).

1931 års gymnastiksakkunniga följa utan någon som helst diskussion eller tvekan 1927 års förslag om placering i lönegraden B 26 av samtliga ordinarie lärare, utan åtskillnad emellan manliga och kvinnliga befattningshavare, och statskontoret vidhåller i sitt utlåtande över 1931 års förslag sin förut intagna ståndpunkt, att likvärdiga tjänster böra hänföras till samma lönegrad, oavsett om innehavaren är man eller kvinna.

Att Kungl. Maj:t det oaktat föreslår olika lönegradsplacering för manliga och kvinnliga innehavare av likvärdiga befattningar motiverar chefen för ecklesiastikdepartementet därmed, att 1928 års lönekommitté i sitt den 21 juli 1930 avgivna »Betänkande med förslag till lönerreglering för befattningshavare vid undervisningsväsendet» ansett sig böra föreslå olika placering i lönegrad för män och kvinnor. Departementschefen finner sig därför, »i all synnerhet under nu rådande statsfinansiella förhållanden, icke kunna tillstyrka att en, låt vara numerärt sett obetydlig, grupp av befattningshavare erhåller lönerreglering enligt grunder, som strida mot vad lönekommittén föreslagit och beträffande vilka statsmakterna ännu icke varit i tillfälle att fatta beslut.»

Med utgångspunkt från 1926 års provisoriska lönegradsplacering för befattningshavare vid centralinstitutet, B 21 för manliga och B 18 för kvinnliga lärare, föreslås därefter, att centralinstitutets lärare, med undantag av de medicinskt utbildade, måtte placeras, de manliga i lönegraden B 24 och de kvinnliga i lönegraden B 21, d. v. s. att nu förefintliga skillnad, tre lönegrader, mellan ifrågavarande manliga och kvinnliga befattningshavare bibehålles.

Det huvudsakliga skälet för denna placering är alltså hänsyn till 1928 års lönekommittés ovannämnda lönerregleringsförslag. Detta har dock i ifrågavarande hänseende mötts av så stark opposition och tungt vägande kritik, att det knappast torde kunna i sitt nuvarande skick framläggas till behandling. Det är vidare att märka, att icke ens i detta förslag förekom-

mer så stor skillnad i lönegradsplacering mellan manliga och kvinnliga innehavare av likvärdiga befattningar som i här ifrågavarande förslag.

Som ovan nämnts, åberopar departementschefen såsom stöd för sin ståndpunkt jämväl »nu rådande statsfinansiella förhållanden». Häremot må invändas, att det i förevarande fall endast är fråga om 6 kvinnliga lärare, vilka om de placeras

i lönegraden B 24	representera en summa av	kronor 48,744:—
i » B 21	» » » » »	» <u>40,896:—</u>
Skillnaden utgör alltså endast		<u>kronor 7,848:—</u>

Konsekvenserna av att likalönsprincipen helt genomföres torde icke vara farligare när det gäller gymnastiska centralinstitutet än när det gällt andra nyreglerade fackhögskolor. Någon lönereglering för det allmänna undervisningsväsendet kan knappast komma till stånd under nuvarande statsfinansiella förhållanden. För övrigt bör gymnastiska centralinstitutet icke jämföras med undervisningsanstalter av helt olika karaktär och med andra arbetsuppgifter utan jämföras med övriga fackhögskolor, av vilka flera, såsom förut påpekats, redan varit föremål för lönereglering enligt för civilförvaltningen gällande avlöningssystem.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle vid gymnastiska centralinstitutet två olika lönesystem tillämpas, i det att likalönsprincipen i fråga om vissa tjänster föreslås helt genomförd, medan den i fråga om andra åsidosättes. Sålunda föreslås beträffande de båda lärartjänster, för vilka medicinsk utbildning erfordras, kansliskrivare- tillika registratorstjänst samt alla arvodes-tjänster viss lönegrad, oberoende av om innehavarna äro män eller kvinnor, medan däremot å övriga lärartjänster manliga och kvinnliga befattningshavare med samma kompetens och arbetsuppgifter placeras i olika lönegrader.

Under åberopande av vad sålunda anförts får jag hemställa,

att riksdagen måtte besluta sådan lönegradsplacering av befattningshavarna vid gymnastiska centralinstitutet, att principen om lika lön i lika befattning för man och kvinna därvid helt genomföres.

Stockholm den 10 mars 1932.

Kerstin Hesselgren.

Till Kungl. Skolöverstyrelsen, Stockholm.

Lönegrader:

Då sakkunnige behandla anslagsbehovet för Gymnastiska Centralinstitutet föreslå de, att tre överlärartjänster hänföras till lönegrad B 28, oberoende av om man eller kvinna innehar densamma. Här tillämpas således den av 1925 års riksdag godkända likalönsprincipen beträffande manliga och kvinnliga befattningshavare. Denna princip borde helt hava genomförts.

Men då sakkunnige sedermera föreslå att hänföra manliga lärare till lönegrad B 26 och kvinnliga till B 22, då det gäller poster, som vad beträffar kompetensfordringar och krävande tjänstgöring äro fullkomligt jämställda, frångås principen. Det säges visserligen, att det onekligen skulle ligga närmast till hands att insätta de kvinnliga lärarna i samma lönegrad som de manliga på grund av tjänsternas likartade karaktär, men förslaget motiveras med hänvisning till den olikhet i lönehänseende mellan manlig och kvinnlig lärare, som alltjämt upprätthålles vid en del andra undervisningsanstalter. Dessas avlöningsreglementen föreskriva sig emellertid i allmänhet från år 1918, varför tillämpning där ej kunnat ske av den princip angående lika lön i lika befattning för man och kvinna, som 1925 av statsmakterna godkänts. Skulle en dylik motivering bliva praxis, torde ovannämnda princip aldrig komma till genomförande. Då erfarenheten dessutom till fullo ådagalagt, att resultaten av de kvinnliga lärarnas arbete ingalunda står tillbaka för de manligas prestationer, synes oss inga som helst skäl tala för sakkunniges förslag, utan hemställa vi, att samma löneplacering blir gällande för såväl kvinnor som män.

Stockholm den 19 oktober 1926.

Vördsamt
För Föreningen G. C. I.

LOUISE VON BAHR
Ordförande.

Maud Mossberg
Sekreterare.

Bilaga 2.

Till Konungen.

Med anledning av vissa i »Betänkande med förslag angående Gymnastiska Centralinstitutets verksamhet och därmed samhörande frågor», i augusti 1926 avgivet av inom Ecklesiastikdepartementet tillkallade sakkunniga, framställda förslag beträffande kvinnors avlönande, anställande och utbildning tillåter sig De kvinnliga kårsammanslutningarnas centralråd, se bilaga, hänvända sig till Eders Kungl. Maj:t med följande underdåniga hemställan.

1. Beträffande den av de sakkunniga föreslagna lönegradsplaceringen av Gymnastiska Centralinstitutets kvinnliga lärartjänster.

Under hänvisning till de sakkunnigas eget uttalande (betänkandet sid. 97): »Enligt de principer i fråga om manliga och kvinnliga befattningshavares avlönande, som numera godtagits av statsmakterna, skulle det onekligen ligga närmast till hands att insätta de kvinnliga lärarna i samma lönegrad som de manliga på grund av tjänsternas i stort sett likartade karaktär», inlägger centralrådet en bestämd gensaga mot de sakkunnigas argumentering i fortsättningen, där de säga: »En sådan löneförhöjning torde dock icke vara genomförbar, så länge olikhet i lönehänseende upprätthålles mellan manliga och kvinnliga lärare vid, praktiskt taget, alla andra undervisningsanstalter», samt mot den härav motiverade placeringen av de kvinnliga tjänsterna i lönegrad B 22, under det de manliga placerats i B 26.

Att på detta sätt för tjänster av erkänt lika natur föreslå en löneskillnad baserad på förhållandena i läroanstalter, där lönerna senast reglerats omkring år 1918 och alltså ingen tillämpning ännu kunnat ske av de av 1925 års riksdag antagna principerna för manliga och kvinnliga tjänsters avlönande, synes centralrådet vara direkt stridande mot andemeningen i detta riksdagsbeslut. Centralrådet anhåller därför, att Eders Kungl. Maj:t icke måtte i denna punkt följa de sakkunnigas förslag, och hemställer

att Eders Kungl. Maj:t måtte, beträffande såväl ordinarie tjänster som tjänster på extra stat vid ett omorganiserat Gymnastiskt centralinstitut föreslå samma lönegradsplacering för kvinnliga som för motsvarande manliga tjänster.

Underdånigst

För De kvinnliga kårsammanslutningarnas centralråd:

INGEBORG WALIN.

Till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Ecklesiastikdepartementet.

I anledning av inom Ecklesiastikdepartementet tillkallade sakkunnigas förslag angående Gymnastiska Centralinstitutets verksamhet får Fredrika-Bremer-Förbundet härmed anföra några synpunkter.

Den löneplacering, som de sakkunniga i sitt förslag ge de kvinnliga lärarna vid Gymnastiska Centralinstitutet, är ägnad att framkalla invändningar. Under det att institutets manliga lärare hänförs till lönegraden B. 26, placeras, enligt förslaget, de kvinnliga i lönegraden B. 22. De tjänster, varom här är fråga för såväl män som kvinnor, äro dels lärarbefattningar i allmän gymnastik samt i idrott och lek och dels lärarbefattningar i medicinsk gymnastik. De sakkunnigas förslag till stadgar för G. C. I. uppställer i § 14 som fordran för att kunna komma ifråga till det förstnämnda slaget av tjänster »att hava avlagt gymnastiklärareexamen vid gymnastiska centralinstitutet» och till det sistnämnda att hava avlagt sådan gymnastiklärareexamen vid G. C. I., som berättigar till antagande av titeln gymnastikdirektör. Någon skillnad i kompetensfordran för manlig och kvinnlig lärare föreslås sålunda icke. Likaså upptar stadgeförslagets § 48 samma åliggande beträffande undervisningstiden för samtliga ordinarie lärare, 22—26 veckotimmar. Även med avseende på tjänstgöringsskyldighet äro sålunda män och kvinnor likställda. Beträffande resultatet av de kvinnliga lärarnas arbete är det av erfarenhet tillfullo ådagalagt, liksom det är allmänt erkänt, att detta ingalunda står tillbaka för de manliga lärarnas prestationer.

Under sådana förhållanden och med hänsyn till den likalönsprincip beträffande manliga och kvinnliga befattningshavare som 1925 års riksdag godkände, borde enligt förbundets uppfattning samtliga lärare, kvinnliga och manliga, hava placerats i samma lönegrad. Då de sakkunniga föreslå att hänföra manliga lärare till lönegraden B. 26, sker det med bland annat följande motivering: »Man måste betänka, att det här är fråga om en *lärarutbildningsanstalt*, där höga fordringar med avseende å pedagogisk erfarenhet och fackliga insikter måste ställas på dem, som hava sig ålagt att undervisa och handhava lärarkandidaterna.» (Bet. sid. 96.) Samma motivering kan ord för ord upprepas att gälla för institutets kvinnliga lärare. Vid ett tidigare tillfälle har också i ett av G. C. I:s lärarkollegium avgivet och i 1926 års statsverksproposition (8:de huvudtiteln, sid. 643 f.) anført yttrande framhållits, »att den tjänstgöring, som kräves av de ordinarie lärarinnorna, är så omfattande och fordrar så stor pedagogisk erfarenhet samt är så fysiskt och psykiskt ansträngande, att den i ekonomiskt hänseende måste vara väl tillgodosedd, om verkligt goda krafter skola kunna förmås att utbilda sig för detta kall».

Med hänsyn härtill är det icke ägnat att förvåna, att de sakkunniga själva tydligen känt sig på osäker mark, då de föreslå kvinnliga lärare placerade i lönegraden B. 22. De uttala, att enligt de principer i fråga om manliga och kvinnliga befattningshavares avlönande, som numera godtagits av statsmakterna, det onekligen skulle ligga närmast till hands, att insätta de kvinnliga lärarna i samma lönegrad som de manliga på grund av tjänsternas likartade karaktär (Bet. sid. 97). När de sakkunniga emellertid avstå från den tillämpning av likalönsprincipen, vars berättigande i här ifrågavarande fall de sålunda vidgått, sker det med hänvisning till den olikhet i lönehän-

seende mellan manliga och kvinnliga lärare, som alltjämt upprätthålles vid en del andra undervisningsanstalter. Som utgångspunkt för de kvinnliga lärarnas vid G. C. I. löneplacering toges så den ungefärliga skillnaden mellan manlig och kvinnlig lektors lön vid allmänt läroverk.

Häremot måste F.-B.-F. för sin del invända, att varken de allmänna läroverken ej heller andra av de sakkunniga i detta sammanhang åsyftade undervisningsanstalter höra till de nyreglerade verken och att i deras avlösningsreglementen, som i allmänhet förskriwa sig från år 1918, tillämpning ej kunnat ske av den princip angående lika lön i lika befattning för man och kvinna, som sedermera av statsmakterna godkänts. Enligt förbundets uppfattning kan det ej heller tänkas, att vid ifrågavarande undervisningsanstalter den nu förefintliga löneskillnaden mellan manliga och kvinnliga lärare bibehålles efter nyreglering.

Emellertid hava i löne regleringen för G. C. I. vid 1926 års riksdag manlig och kvinnlig lärare hänförs till olika lönegrader. Beträffande denna placering, som synes hava karaktären av provisorium inför de sakkunnigas då väntade organisationsförslag, är det dock förklarligt om den bygger på tidigare beräkningsgrunder och jämförelsepunkter. För de sakkunniga åter, som torde haft anledning att underkasta lönefrågan en mera principiell prövning, borde det ha varit naturligare att jämföra förhållandet mellan mäns och kvinnors löner icke med ordningen vid de allmänna läroverken med deras helt olika arbetsuppgifter utan med lönebestämmelserna vid övriga nyreglerade fackhögskolor, där skillnad i löneplacering för manlig lärare och eventuellt nytillträdande kvinnlig givetvis icke ifrågasatts.

De sakkunniga föreslå, att då överläraren i allmän gymnastik är man, vid hans sida skall ställas en biträdande kvinnlig överlärare. Förbundet vill med instämmande häri förorda en motsvarande bestämmelse, att biträdande manlig överlärare tillsättes, när överläraren i allmän gymnastik är kvinna.

I anledning av de sakkunnigas förslag angående Gymnastiska Centralinstitutets verksamhet och den framställning till riksdagen, som därav kan föranledas, får Fredrika-Bremer-Förbundet under återopande av vad som här anförts hemställa,

att för behörigt tillgodoseende av de kvinnliga elevernas undervisning i allmän gymnastik samt idrott och lek inrättas ännu en ordinarie kvinnlig lärarbefattning, varmed undervisningsskyldighet i idrott och lek samt undervisningsövningar skall vara förenad,

att såväl inom det för gymnastikkonsulenterna föreslagna verksamhetsområdet som beträffande gymnastikinspektionen jämväl kvinnlig arbetskraft kommer till användning,

att manliga och kvinnliga lärare inplaceras i samma lönegrad samt

att bestämmelse införes, att när överläraren i allmän gymnastik är kvinna, biträdande manlig överlärare skall tillsättas.

Stockholm den 22 oktober 1926.

För Fredrika-Bremer-Förbundet

LIZINKA DYRSSEN,

f. af Ugglas.

Axianne Thorstenson.

Rätt transsumerat intyga:

K. Malmström.

M. Aronsson.

Utdrag ur Statskontorets yttrande över 1927 års gymnastiksakkunnigas förslag till Gymnastiska Centralinstitutets omorganisation.

Vad övriga lärare beträffar hava de sakkunniga föreslagit att manliga lärare skola placeras i lönegraden B 26. I fråga om kvinnliga lärare åter hava de sakkunniga framlagt två alternativa förslag, avseende det ena deras placering i samma lönegrad som de manliga lärarna eller lönegrad B 26 och det andra deras placering i lönegrad B 22. I sitt förutnämnda utlåtande har Statskontoret ifrågasatt lärarnas placering, de manliga i lönegrad B 24 och de kvinnliga i lönegrad B 21. Med avseende å bestämmelserna i den s. k. behörighetslagen synas emellertid skäl tala för att de kvinnliga lärarna vid en förestående löne reglering för personalen vid Gymnastiska Centralinstitutet placeras i samma lönegrad som de manliga lärarna under förutsättning givetvis att kompetensfordringar och undervisningsskyldighet äro av enahanda beskaffenhet och omfattning som för de manliga lärarna. Såsom Statskontoret i sitt tidigare utlåtande anför torde en placering i lönegrad B 24 få anses tillräcklig.

Utdrag ur Statskontorets yttrande över 1931 års gymnastiksakkunnigas förslag till Gymnastiska Centralinstitutets omorganisation

I fråga om lärarbefattningarna har Statskontoret tidigare förordat deras placering i lönegrad B 24. Goda skäl torde emellertid föreligga för att de lärarbefattningar, av vilkas innehavare fordras med. lic.-examen, hänföras till lönegrad B 26. Övriga lärarbefattningar torde icke böra placeras i högre lönegrad än B 24 och det synes Statskontoret starkt kunna ifrågasättas, om icke lärarbefattningarna i lek och idrott borde hänföras till en än lägre lönegrad, förslagsvis B 21.

Rätt utdraget betyga:

Märta Wikström.

Margot Widström.